

УДК 37.016
П12

Серія «Мій конспект»
Заснована 2008 року

Павлюк Н. І.
П12 Загальна Географія 6 клас: навч.-метод. посібник.
[Текст] / Н. І. Павлюк — Х. : ВГ «Основа», 2018. — 144 с. :
табл. — (Серія «Мій конспект»).

ISBN 978-617-00-3317-8

Видання «Мій конспект» — серія посібників, які ставлять на меті надати допомогу вчителю під час підготовки до уроку. Конспекти усіх уроків розміщені на окремих аркушах і містять методично грамотно оформлені мету, обладнання, тип заняття, перелік опорних та базових понять, стислий опис кожного етапу. Також передбачено місце для власних записів вчителя, що зробить розробку по-справжньому авторською, але заощадить час для планування та оформлення. Укладено відповідно нової програми 2017 року.

Для вчителів географії.

УДК 37.016

ISBN 978-617-00-3317-8

© Павлюк Н. І., 2018
© Корягін В. О., макет обкладинки, 2018
© ТОВ «Видавнича група «Основа»», 2018

ПЕРЕДМОВА

Шановні колеги!

До вашої уваги запропоновано посібник із серії «Мій конспект», що створена задля максимально-го полегшення підготовки вчителя до уроку. Кожний урок розміщено на окремому аркуші і є готовим конспектом уроку. Форматування аркуша, а саме наявність стовпчика для нотаток дозволить учителю додати до конспекту уроку власні пояснення, акценти, запрограмувати прийоми роботи, додатковий матеріал тощо, що зробить урок абсолютно «власним», пристосованим до запитів, умов і можливостей учителя й окремих класів.

Посібник розроблено для курсу «Загальна географія» відповідно оновленої 2017 року Програми курсу розробленої на підставі Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти (Постанова Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 р. № 1392) з урахуванням Державного стандарту початкової загальної освіти (Постанова Кабінету Міністрів України від 20. 04. 2011 р. № 462) та відповідно до положень «Концепції Нової української школи» (2016 р.). Він містить конспекти усіх уроків курсу в чіткій відповідності програмі курсу (тематика, кількість і порядок викладення матеріалу). Розроблені 64 уроки, запланований резерв часу становить 6 годин.

Конспект кожного уроку містить методично грамотно оформлену «шапку» уроку. Тема уроку чітко відповідає формулюванню, зазначеному в навчальній програмі.

Визначено мету уроку за основними напрямками здійснення освітньої діяльності учителя на уроці — навчальному, розвивальному, виховному, з урахуванням компетентнісного потенціалу предмета, наскрізних змістових ліній. Навчальна мета уроку обумовлена вимогами курсу до знанневого та діяльнісного компонентів навчально-пізнавальної діяльності учнів, зазначених у програмі. Розвивальну мету окреслено залежно від можливостей уроку щодо розвитку ціннісного компоненту навчально-пізнавальної діяльності й здібностей учнів (особливостей мислення, уяви тощо) з точки зору формування та розвитку життєвих компетентностей. Виховна мета уроку спрямовує діяльність учителя на виявлення можливостей матеріалу уроку в справі виховання молодого покоління, перш за все як майбутніх дбайливих господарів планети, що спираються на ґрунтовні знання про неї, а також формування в кожній дитині загальнолюдських цінностей.

Зазначено тип уроку залежно від найбільш доцільної, на думку автора, його структури. У переліку обладнання вказано мінімально необхідний комплект засобів навчання, який повинен бути в будь-якому загальноосвітньому початковому закладі. Цей перелік учитель може доповнити залежно від власних можливостей й оснащення школи засобами навчання географії. Зазначені опорні й базові поняття кожного уроку спрямовують учителя на виявлення вже сформованого обов'язкового мінімуму знань учнів (зокрема з курсу природознавства та попередніх уроків) як опори, а також акцентують увагу на нові поняття, які слід сформувати.

Окремі уроки доповнені переліком географічної номенклатури. Більшість цих об'єктів зазначені в програмі як обов'язкові для опрацювання учнями.

«Тіло» конспекту поділено на основні організаційно-методичні етапи уроку відповідно до його типу. Для кожного уроку запропоновано варіант мотивації навчальної діяльності учнів. Він спрямований викликати зацікавленість учнів до нових знань й бажання виконати для цього запропоновані вчителем види діяльності.

Для етапів актуалізації опорних знань та закріплення нових запропоновані запитання й завдання, які спрямовані на виявлення найактуальніших для уроку знань. Запитання й завдання вчитель на власний розсуд може легко трансформувати залежно від обраного ним прийому роботи, наприклад провести бесіду, або організувати «мозковий штурм», або запропонувати учням створити «шпартгалку». Етап перевірки домашнього завдання виділений у тих уроках, де матеріал попереднього й наступного уроку має слабку наступність. Там, де простежена чітка логічна зв'язка двох уроків, етап перевірки знань, по суті, перетворюється на етап актуалізації опорних знань.

Етап підсумку уроку детально не розкритий, оскільки він у першу чергу залежить від обраних вчителем прийомів роботи і може «автоматично вималюватися» в ході діяльності учнів протягом усього уроку.

Домашнє завдання містить обов'язкове опрацювання параграфа підручника, завдання щодо власних досліджень та проектної діяльності, які зазначено в навчальній програмі, або завдання які доцільно провести як випереджувальні на наступний урок.

Основний етап уроку (переважно це формування нових знань, умінь та навичок) має детальне планування за змістом навчального матеріалу. Кожний сутнісний блок є канвою нового матеріалу, яким володіє вчитель й має в різні способи сформувавши в учнів. Здебільшого сформульовано визначення ключових понять, наведено статистичні дані, в логічній послідовності зазначено базову інформацію тощо.

Підсумкові уроки за розділами чи окремими темами вчитель звичайно проводить на власний розсуд залежно від рівня можливостей учнів, матеріально-технічного оснащення курсу географії у школі та власного творчого підходу. Але в будь-якому випадку вчителю в пригоді стануть розроблені завдання по типу традиційної перевіркової роботи. Вони розроблені відповідно чотирьох рівнів знань, умінь та навичок учнів у двох варіантах, які вчитель може просто скопіювати й роздрукувати для учнів класу. Завдання перших двох рівнів мають тестову форму (різних типів), завдання третього рівня спрямовані на виявлення можливостей учнів характеризувати певну інформацію, пояснювати її, а четвертого — творчо інтерпретувати її або знаходити власні рішення нових проблем на основі отриманого на уроках матеріалу.

Сподіваємось, що посібник надасть вам, шановні вчителі, реальну допомогу в підготовці до уроків, заощадить час для нових творчих пошуків.

Бажаємо натхнення, успіхів, нових злетів у вашій нелегкій, але найнеобхіднішій справі навчання, розвитку й виховання молодого покоління — майбутніх господарів Землі!

Автор

КАЛЕНДАРНЕ ПЛАНУВАННЯ

№ з/п	Дата	Тема	Домашнє завдання	Примітки
ВСТУП				
1		Урок 1. Географія як наука про Землю, її природу, населення та його господарську діяльність, про взаємодію природи і людства. Значення географічних знань та умінь для життєдіяльності людини. Основні друковані та електронні джерела географічної інформації, їхнє значення		
2		Урок 2. Методи географічних досліджень. Особливості організації власних географічних спостережень. <i>Дослідження «Спостереження за змінами в природі»</i>		
РОЗДІЛ I. РОЗВИТОК ГЕОГРАФІЧНИХ ЗНАТЬ ПРО ЗЕМЛЮ Тема 1. Уявлення про Землю в давнину				
3		Урок 3. Уявлення про форму Землі. Зображення Землі на картах Ератосфена, Птолемея		
Тема 2. Відкриття нових земель та навколосвітні подорожі				
4		Урок 4. Плавання вікінгів. Подорожі Марко Поло. Пошуки морського шляху в Індію. Відкриття Америки Христофором Колумбом. Перше навколосвітнє плавання під керівництвом Фернана Магеллана. Відкриття Австралії і Антарктиди		
Тема 3. Сучасні дослідження				
5		Урок 5. Дослідження Землі у XX та на початку XXI ст.		
РОЗДІЛ 2. ЗЕМЛЯ НА ПЛАНІ ТА КАРТІ Тема 1. Орієнтування на місцевості				
6		Урок 6. Способи орієнтування на місцевості. Компас		
7		Урок 7. Поняття про азимут		
8		Урок 8. Визначення напрямків на місцевості		
Тема 2. Способи зображення Землі				
9		Урок 9. Особливості та відмінності зображення земної поверхні на глобусі, аерофотознімках, космічних знімках, планах, картах. План, його основні ознаки		
10		Урок 10. Масштаб та його види. <i>Практична робота 1.</i> Розв'язування задач з використанням різних видів масштабу		

№ з/п	Дата	Тема	Домашнє завдання	Примітки
11		Урок 11. Умовні знаки плану. Абсолютна і відносна висота місцевості, їх визначення за допомогою горизонталей та за шкалою висот		
12		Урок 12. Визначення напрямків на плані. Читання плану		
13		Урок 13. Географічні карти, їхні елементи. Легенда карти. Масштаб карт. Географічні атласи. Практичне значення карт		
Тема 3. Географічні координати				
14		Урок 14. Градусна сітка на глобусі й географічній карті		
15		Урок 15. Поняття про географічні координати. Правила відліку географічної широти		
16		Урок 16. Правила відліку географічної довготи		
17		Урок 17. Географічні координати свого населеного пункту. <i>Практична робота 2.</i> Визначення географічних координат за географічною картою		
18		Урок 18. Підсумковий урок за розділами «Вступ», «Розвиток географічних знань про Землю», «Земля на плані та карті»		
РОЗДІЛ 3. ОБОЛОНКИ ЗЕМЛІ Тема 1. Літосфера				
19		Урок 19. Внутрішня будова Землі		
20		Урок 20. Будова літосфери, її властивості. Літосферні плити, наслідки їхніх переміщень. Внутрішні процеси, що зумовлюють зміни в земній корі та на поверхні земної кулі. Рухи земної кори. Сейсмічні пояси Землі		
21		Урок 21. Землетруси		
22		Урок 22. Вулканізм і вулкани, гейзери. <i>Практична робота 3 (початок).</i> Позначення на контурній карті рівнин, гір, вулканів суходолу		
23		Урок 23. Зовнішні процеси, які зумовлюють зміну земної кори. Вивітрювання		
24		Урок 24. Робота вітру, текучих і підземних вод, льодовиків		

№ з/п	Дата	Тема	Домашнє завдання	Примітки
25		Урок 25. Мінерали, гірські породи. Корисні копалини та їх значення в житті та діяльності людини		
26		Урок 26. Основні форми рельєфу суходолу — гори і рівнини. Різноманітність та утворення рівнин на суходолі. Найбільші за площею рівнини світу. <i>Практична робота 3 (продовження).</i> Позначення на контурній карті рівнин, гір, вулканів суходолу		
27		Урок 27. Різноманітність та утворення гір на суходолі. Найвищі і найдовші гори світу. <i>Практична робота 3 (закінчення).</i> Позначення на контурній карті рівнин, гір, вулканів суходолу		
28		Урок 28. Рельєф дна океану. Серединно-океанічні хребти — найвищі і найдовші гори Світового океану		
29		Урок 29. Унікальні форми рельєфу земної кулі, їхня охорона		
30		Урок 30. Підсумковий урок із теми «Літосфера»		
Тема 2. Атмосфера				
31		Урок 31. Будова атмосфери, властивості повітря в тропосфері		
32		Урок 32. Добовий і річний хід температури повітря, причини їхнього коливання. <i>Практична робота 4 (початок).</i> Розв'язування задач на зміну температури повітря й атмосферного тиску з висотою. <i>Практична робота 5 (початок).</i> Складання графіка зміни температури повітря, опадів, рози вітрів, їх аналіз		
33		Урок 33. Кліматична карта. Теплові пояси Землі. Практичне значення вимірювання температури повітря		
34		Урок 34. Атмосферний тиск: причини і наслідки його зміни в тропосфері. Вимірювання атмосферного тиску. <i>Практична робота 4 (закінчення).</i> Розв'язування задач на зміну температури повітря й атмосферного тиску з висотою		
35		Урок 35. Вітер: причини виникнення, напрямки, сила, швидкість, їх визначення сучасними приладами й візуально. Утворення бризу. <i>Практична робота 5 (продовження).</i> Складання графіка зміни температури повітря, опадів, рози вітрів, їх аналіз		
36		Урок 36. Вода в атмосфері: випаровування, вологість повітря та її зміни		

№ з/п	Дата	Тема	Домашнє завдання	Примітки
37		Урок 37. Хмари і туман, відмінності в їхньому утворенні. Форми хмар, хмарність. Опади, що випадають з хмар та з повітря, їхні види, вимірювання. Карта розподілу опадів. <i>Практична робота 5 (закінчення).</i> Складання графіка зміни температури повітря, опадів, рози вітрів, їх аналіз		
38		Урок 38. Погода, її елементи, мінливість. Характерна погода за сезонами в своїй місцевості. Служба погоди, практичне значення прогнозів погоди		
39		Урок 39. Клімат, основні кліматотвірні чинники		
40		Урок 40. Карта кліматичних поясів. Зміни клімату. Вплив людини на атмосферу		
41		Урок 41. Підсумковий урок із теми «Атмосфера»		
Тема 3. Гідросфера				
42		Урок 42. Загальна кількість води на Землі, її розподіл між частинами гідросфери. Світовий океан та його частини: океани, моря, затоки, протоки. Шкала глибин, визначення глибин океанів і морів. Острови в океані. <i>Практична робота 6 (початок).</i> Позначення на контурній карті назв морів, проток, заток, островів, річок, озер		
43		Урок 43. Властивості вод Світового океану		
44		Урок 44. Рухи води в Світовому океані		
45		Урок 45. Життя в океанах і морях. Багатства вод Світового океану. Океан та людина		
46		Урок 46. Води суходолу — поверхневі і підземні. Річка: річкова система, басейн річки, річкова долина. Найдовші, найбільші за площею басейну річки світу. <i>Практична робота 6 (продовження).</i> Позначення на контурній карті назв океанів, морів, проток, заток, островів, річок, озер		
47		Урок 47. Живлення, водний режим і робота річок. Пороги і водоспади. Найповноводніші річки світу. <i>Практична робота 6 (продовження).</i> Позначення на контурній карті назв океанів, морів, проток, заток, островів, річок, озер		
48		Урок 48. Озера, їхня різноманітність за площею, походженням озерних улоговин, солоністю. Найбільші і найглибші озера земної кулі. <i>Практична робота 6 (закінчення).</i> Позначення на контурній карті назв океанів, морів, проток, заток, островів, річок, озер		

№ з/п	Дата	Тема	Домашнє завдання	Примітки
49		Урок 49. Болота, особливості їхнього утворення та поширення. Штучні водойми: ставки, водосховища, канали		
50		Урок 50. Льодовики — багаторічні природні скупчення льоду. Особливості утворення і поширення льодовиків. Багаторічна мерзлота — підземне зледеніння. Утворення і поширення багаторічної мерзлоти		
51		Урок 51. Підземні води, умови їхнього утворення і залягання в земній корі. Термальні і мінеральні води		
52		Урок 52. Значення вод суходолу для природи і людини. Охорона вод Світового океану і суходолу		
53		Урок 53. Підсумковий урок із теми «Гідросфера»		
54		Урок 54. Складові біосфери, особливості їхнього поширення на земній кулі		
55		Урок 55. Властивості ґрунтів. Ґрунтовий покрив, карта ґрунтів		
56		Урок 56. Вплив господарської діяльності людини на ґрунтовий покрив, рослинність і тваринний світ суходолу та океану		
Тема 5. Природні комплекси				
57		Урок 57. Природні комплекси як наслідок взаємозв'язків між компонентами природи. Географічна оболонка — найбільший природний комплекс Землі, її межі і властивості		
58		Урок 58. Природні зони Землі, їхні особливості		
59		Урок 59. <i>Практична робота 7.</i> Складання опису одного з природних комплексів своєї місцевості (за типовим планом)		
РОЗДІЛ 4. ПЛАНЕТА ЛЮДЕЙ Тема 1. Кількість і розміщення населення Землі				
60		Урок 60. Кількість населення Землі. Розселення населення на Землі. Найбільш заселені території земної кулі. Людські раси. Дослідження Миколи Миклухо-Маклая		
61		Урок 61. Найчисельніші народи світу		

№ з/п	Дата	Тема	Домашнє завдання	Примітки
Тема 2. Держави світу				
62		Урок 62. Найбільші за площею та чисельністю населення держави світу та держави-сусіди України на політичній карті світу. <i>Практична робота 8.</i> Позначення на контурній карті кордонів найбільших держав у різних частинах світу та їхніх столиць		
Тема 3. Вплив людини на природу				
63		Урок 63. Зміни компонентів географічної оболонки під впливом людської діяльності. Зміни природних комплексів Землі. Забруднення довкілля та його охорона		
64		Урок 64. Підсумковий урок із тем «Біосфера», «Кількість і розміщення населення Землі», «Держави світу», «Вплив людини на природу»		

Урок 65–70 (резерв)

ГЕОГРАФІЯ ЯК НАУКА ПРО ЗЕМЛЮ, ЇЇ ПРИРОДУ, НАСЕЛЕННЯ ТА ЙОГО ГОСПОДАРСЬКУ ДІЯЛЬНІСТЬ, ПРО ВЗАЄМОДІЮ ПРИРОДИ І ЛЮДСТВА. ЗНАЧЕННЯ ГЕОГРАФІЧНИХ ЗНАТЬ ТА УМІНЬ ДЛЯ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ЛЮДИНИ. ОСНОВНІ ДРУКОВАНІ ТА ЕЛЕКТРОННІ ДЖЕРЕЛА ГЕОГРАФІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ, ЇХНЕ ЗНАЧЕННЯ

Мета

- *навчальна:* пригадати основні прийоми навчальної діяльності; з'ясувати особливості нового курсу, предмет його вивчення; сформуванню уявлення про систему географічних наук; ознайомити з джерелами географічних знань; формувати навички роботи з джерелами географічних знань;
- *розвивальна:* сприяти розумінню ролі географічних знань у повсякденному житті та подальшій професійній діяльності; розвивати допитливість, уміння аналізувати й систематизувати, робити висновки і узагальнення;
- *виховна:* виховувати повагу до людських знань, відповідальність за майбутнє Землі.

Тип уроку: формування нових знань, умінь, навичок.

Обладнання: підручники, атласи, контурні карти, стінна фізична карта світу, зразки різноманітних джерел знань з географії.

Опорні та базові поняття: географія, географічні науки, географічні об'єкти, процеси, явища, джерела географічних знань.

ХІД УРОКУ

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

Знайомство учнів з організацією навчального процесу протягом вивчення нового курсу, обов'язковими джерелами інформації (підручником, атласом, контурними картами), приладдям, з методичним апаратом підручника. Спрямування учнів на необхідність засвоєння додаткової інформації в позаурочний час із джерел масової інформації та в процесі власних досліджень.

II. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ТА ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Порівняйте життя наших предків тисячі років тому з нашим сучасним життям. Чиї умови життя комфортніші? Так, звісно наші. Але ж людина як така не змінилась — такі самі тіла, які виконують такі самі функції. Завдяки ж чому життя так суттєво змінилося? Завдяки збільшенню наших знань про все, що відбувається навколо. І надзвичайно суттєвий внесок у це зробила і продовжує робити така наука, як географія. Тож почнемо знайомитися з нею.

III. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАТЬ, ВМІНЬ І НАВИЧОК УЧНІВ

- ♦ З якими науками ви почали знайомство в школі? Що вони вивчають? Звідки ви берете інформацію з цих наук?
- ♦ Ви вже згадували науку географію під час вивчення курсу природознавства. Під час вивчення яких тем та питань це відбувалося найчастіше?
- ♦ Пригадайте явища та процеси, які відбуваються в природі.

IV. ВИВЧЕННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ**1 Як виникла наука географія**

Перший поштовх — бажання первісних людей краще пізнати свою місцевість, а також найближчі місцевості для задоволення своїх нагальних потреб.

Другий поштовх — мандрівки окремих людей з метою поширення торгівлі.

Наслідок — складання описів різних країв. Для такого виду діяльності давньогрецький вчений Ератосфен (III ст. до н. е.) застосував термін *географія* (з грецьк. — «землеопис»).

Третій поштовх — активні подорожі, організовані державами з метою розширення своїх володінь.

Головні питання науки того часу — «що» і «де».

2 Географія сучасності

Географія — це комплекс наук про Землю.

→ **Фізична** — вивчає природні явища та процеси, їхні зміни в часі, закономірності розташування на Землі

для кращого використання природних багатств,
для пристосування до природних особливостей на певній території.

→ **Соціально-економічна** — вивчає особливості населення, господарства, їхнє розміщення територією

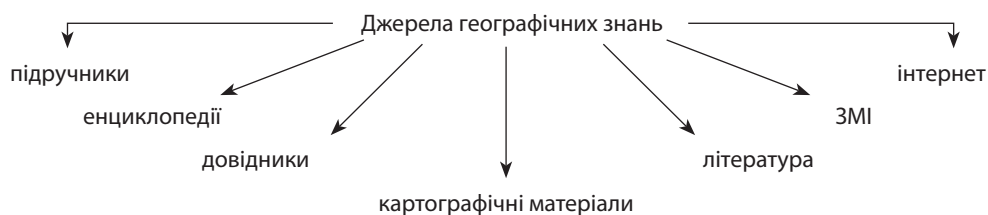

для кращої організації життя людей.

Картографія — наскрізна географічна наука про створення й використання географічних карт.

Головні питання науки сучасності — «чому», «як», «які наслідки».

3 Джерела географічної інформації, їхнє значення

Геоінформаційні системи (ГІС) — особливі джерела інформації, утворені як комплекс електронних географічних карт (у тому числі і тривимірних моделей місцевості), текстової інформації, діаграм, графіків тощо для найповнішого відображення кількісних і якісних показників певної території.

V. ЗАКРІПЛЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

- ♦ Назвіть науки, які є складовими географії.
- ♦ Чим відрізняються фізична і соціально-економічна географії?
- ♦ З перелічених джерел знань оберіть ті, що стануть вам у пригоді під час вивчення географії: енциклопедія, географічні карти, глобус, комікси, календар погоди, підручник з української мови, підручник з географії, Інтернет.
- ♦ Наведіть приклади людської діяльності, професій (не менше трьох), що потребують географічних знань. Доведіть свою думку.

VI. ПІДСУМОК УРОКУ

VII. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

- Опрацюйте § _____.
- За допомогою членів родини складіть перелік джерел географічної інформації, якими ви користуєтеся вдома.
Творче завдання: згадайте народні прикмети погоди.